МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ISBD

INTERNATIONAL STANDARD BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTION: CONSOLIDATED EDITION

* * *

МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ: КОНСОЛІДОВАНЕ ВИДАННЯ

Методичні рекомендації

Київ
Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова
2026

УДК 025.321ISBD
І-85

УКЛАДАЧІ:
Левченко Юрій Іванович,
кандидат історичних наук, головний бібліограф
Відділу інформаційно-бібліографічної роботи
Наукової бібліотеки УДУ імені Михайла Драгоманова;
Стеблина Людмила Михайлівна,
завідувач сектору індексування ресурсів Відділу каталогізації ресурсів Наукової бібліотеки УДУ імені Михайла Драгоманова.

Рецензент –
Ніжинська Тетяна Євгеніївна, головний бібліотекар відділу Інформаційної підтримки освіти та досліджень Науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка НТУУ «Київський політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

Левченко Ю. І., Стеблина Л. М.

І-85 **ISBD. International Standard Bibliographic Description: Consolidated Edition** (Міжнародний стандарт бібліографічного опису: консолідоване видання): методичні рекомендації / укладачі Ю. І. Левченко, Л. М. Стеблина ; Міністерство освіти і науки України ; УДУ імені Михайла Драгоманова, Наукова бібліотека. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026. – 54 с.

У методичних рекомендаціях розглядається Міжнародний стандарт бібліографічного опису – ISBD. Рекомендації містять: детальний розгляд зон ; розбір особливостей складання бібліографічних описів, схеми та приклади основних бібліографічних описів.

Методичні рекомендації мають на меті представити уніфікований міжнародний бібліографічний опис зрозумілий у будь-якій країні, незалежно від мови. Призначений для каталогізації, складання списків літератури та бібліографічних покажчиків.

© Левченко Ю. І., Стеблина Л. М., 2026
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026

З НАКАЗУ
ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ І НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОБЛЕМ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, СЕРТИФІКАЦІЇ ТА ЯКОСТІ» ВІД 29 СЕРПНЯ 2025 РОКУ № 228 «ПРО СКАСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ»

«На виконання пункту 79 розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р «Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року», Закону України від 09.04.2015 № 317-VIII «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09 квітня 2015 року, листа Мінекономіки від 11.04.2025 № 3411-09/30019-08 щодо плану заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії та Протоколу від 20 липня 2025 р. № 1 Засідання змішаної робочої групи з представників національного органу стандартизації, технічних комітетів та колективних членів технічних комітетів стандартизації з питань скасування усіх національних стандартів, що суперечать положенням європейських стандартів, прийнятих як національні, створеної наказом ДП «УкрНДНЦ» від 27.12.2024 року № 350 наказую: скасувати чинність національних стандартів з 1 січня 2026 року»…

Скасовані стандарти, що стосуються бібліотечної справи, інформації та документування:

…

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006	Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT).	01.07.2007

Що залишилося чинним та чим керуватися?

ДСТУ 7448:2013 «Інформація та документація.
ібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять».

ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» – станом на січень 2026 року залишається чинним. Він є основним документом для оформлення посилань у наукових працях.

У випадках скорочення слів – Українським правописом 2019 року, так як він має пріоритет у загальномовному вжитку.

ISBD
(INTERNATIONAL STANDARD BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTION)

Міжнародний стандартний бібліографічний опис (англ. International Standard Bibliographic Description (ISBD)) – набір правил бібліографічного опису, розроблений Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ. Призначений для створення уніфікованих бібліографічних описів у складі бібліографій та бібліотечних каталогів, що охоплюють інформаційні ресурси будь-якого типу.

ISBD призначений для забезпечення універсальної та оперативної доступності в міжнародно прийнятній формі основних бібліографічних даних для всіх опублікованих ресурсів у всіх країнах.

ISBD – це стандарт, який визначає елементи даних, що мають бути записані або переписані в певній послідовності як основа опису ресурсу, що ***каталогізується***. Також він використовує встановлені правила пунктуації як засіб розпізнавання та відображення елементів даних і забезпечення їх зрозумілості незалежно від мови опису.

Метою ISBD є забезпечення узгодженості вимог до спільної описової каталогізації в усьому світі з метою сприяння міжнародному обміну бібліографічними записами між національними бібліографічними агентствами та в рамках міжнародної бібліотечної та інформаційної спільноти.

З метою забезпечення прозорості та інформаційної відкритості освітнього процесу в Університеті на сайті кожного факультету має бути відображений тематичний розділ «Освітні програми», у якому будуть розміщені всі освітні програми факультету/інституту, а також передбачена можливість подання зауважень та пропозицій щодо внесення змін до їх структури та змісту усіма зацікавленими особами (стейкхолдерами).

КОРОТКА ІСТОРІЯ ISBD

ISBD бере початок у 1969 році, коли Комітет з каталогізації IFLA організував Міжнародну зустріч експертів з каталогізації, де було обговорено та прийнято резолюцію, що пропонувала створити стандарти для уніфікації форми й змісту бібліографічних описів. У результаті роботи Комітету в 1971 році був створений перший стандарт – Міжнародний стандартний бібліографічний опис для монографічних видань ISBD(M) (International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications (ISBD(M)), що до 1973 р. був прийнятий низкою національних бібліографій. У 1974 році було перевидано ISBD(M) (із урахуванням коментарів та зауважень користувачів) як «Перше стандартне видання». У цьому ж році було створено другий стандарт, що регламентував опис серіальних видань – Міжнародний стандарт бібліографічного опису серіальних видань ISBD(S) (International Standard Bibliographic Description for Serials (ISBD(S)).

У 1975 р. Спільний керівний комітет з перегляду англо-американських правил каталогізації запропонував Комітету з каталогізації IFLA розробити загальний міжнародний стандарт бібліографічного опису, придатний для всіх типів бібліотечних матеріалів. Так у 1977 р. було опубліковано Загальний міжнародний стандарт бібліографічного опису ISBD(G) (General International Standard Bibliographic Description (ISBD(G)), що містив перелік елементів, необхідних для опису та ідентифікації найпоширеніших типів ресурсів, які зустрічаються в бібліотечних фондах. Він визначав порядок елементів в описі та встановлював систему пунктуації. Цього ж року був переглянутий ISBD(S).

У 1978 р. було видано «Перше переглянуте стандартне видання» ISBD(M), згідно правилами ISBD(G). Також були створені ISBD для конкретних типів матеріалів:

1) Міжнародний стандарт бібліографічного опису картографічних матеріалів ISBD(CM) (International Standard Bibliographic Description for Cartographic Materials);

2) Міжнародний стандарт бібліографічного опису некнижкових матеріалів ISBD(NBM) (International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials);
3) Міжнародний стандарт бібліографічного опису антикварних видань (стародруків, старих монографічних видань) ISBD(A) (International Standard Bibliographic Description for Cartographic Materials for Older Monographic Publications (Antiquarian));
4) Міжнародний стандарт бібліографічного опису нотних видань ISBD(PM) (International Standard Bibliographic Description for Printed Music).

1977 р. на Всесвітньому конгресі IFLA було прийнято рішення, що всі ISBD будуть діяти впрожовж п'яти років, після чого переглядатися. Для його виконання Постійний комітет Секції каталогізації IFLA сформував Комітет з перегляду ISBD, який зібрався у 1981 р. Відповідно були перевидані: у 1987 р. – ISBD(M), ISBD(CM) та ISBD(NBM); у 1987 р. – ISBD(S); у 1990 р. – ISBD(A) та ISBD(PM); у 1992 р. – ISBD(G). 1990 р. було видано Міжнародний стандарт бібліографічного опису комп'ютерних файлів ISBD(CF) (International Standard Bibliographic Description for Computer Files (ISBD(CF)), у 1997 р. він перетворився на Міжнародний стандарт бібліографічного опису електронних ресурсів ISBD(ER) (International Standard Bibliographic Description for Electronic Resources).

У 1992 р. Секція каталогізації IFLA у співпраці з Секцією класифікації та індексації створила Дослідницьку групу з функціональних вимог до бібліографічних записів (FRBR), наслідком чого стало рішення призупинити роботи з перегляду ISBD поки Дослідницька група FRBR не визначить функціональності та базові вимоги до даних для записів, створених національними бібліографічними агентствами. У 1998 р. Дослідницька група FRBR завершила свою роботу та підготувала рекомендації, які були схвалені Постійним комітетом Секції каталогізації IFLA. Тоді ж відновила роботу Група з перегляду ISBD, який розпочав проєкт забезпечення відповідності положень ISBD рекомендаціям FRBR для «базового рівня національного бібліографічного запису». Відповідно, оновлені ISBD(M) та ISBD(S) були опубліковані 2002 р., а ISBD(G) – у 2004 р. У свою чергу, ISBD(CM) та ISBD(ER) були переглянуті, однак не завершені, оскільки розпочалася робота над консолідованою ISBD.

У 2003 р. під час конференції IFLA Група з перегляду ISBD вирішила створити Дослідницьку групу з майбутніх напрямків розвитку ISBD. Вона дійшла висновку про можливість об'єднання всіх ISBD в одне

консолідоване видання. У 2006 р. було розроблено попереднє консолідоване видання шляхом об'єднання відповідних положень з кожної ISBD у нову структуру, а у 2007 р. були доопрацьовані правила пунктуації. У 2007 р. було опубліковано Попереднє консолідоване видання ISBD (International Standard Bibliographic Description (ISBD): Preliminary Consolidated Edition), яке об’єднало сім окремих спеціалізованих ISBD в єдиний уніфікований міжнародний стандарт каталогізації. У 2011 р. вийшло Консолідоване видання ISBD (International Standard Bibliographic Description: Consolidated Edition), яке повністю відповідало вимогам FRBR.

У 2021 р. Група з перегляду ISBD здійснила оновлене видання Консолідованого видання ISBD, що розширює сферу його застосування на більший спектр ресурсів та вносить більше впорядкувань та вдосконалень в опис деяких типів ресурсів. Зміни в оновленні: поширення ISBD на неопубліковані ресурси з акцентом на рукописи; оптимізація можливостей ISBD для детального опису шляхом інтеграції положень щодо опису складових частин; гармонізація та чіткість положень щодо картографічних ресурсів і вдосконалення опису астрономічних картографічних ресурсів; введення нових елементів у відповідних розділах та в глосарії; додавання прикладів кількома мовами щодо нових положень для підтримки впровадження стандарту.

Особливості Консолідованого видання:

Терміни *документ* і *публікація* замінені універсальним терміном ***ресурс***;

Стандартному бібліографічному опису передує особливий нульовий розділ – Зона «Форма вмісту та типу носія»;

Скасовано елемент «Загальне позначення матеріалу», який раніше входив до Зони назви та відомостей про відповідальність.

ЗОНИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Структура ISBD передбачає дев'ять зон опису. Кожна зона, за винятком сьомої, складається з набору чітко структурованих і класифікованих елементів. Зони та елементи, що не застосовуються до конкретного ресурсу, в опис не включаються.

Порівняння зон ISBD і стандарту 7.1:2006

Зони	ISBD	Переклад ISBD	ДСТУ 7.1:2006
Зона 0	Content form and media type area	Форма вмісту та тип носія	-
Зона 1	Title and statement of responsibility area	Назва та відомості про відповідальність	Зона назви та відомостей про відповідальність
Зона 2	Edition area	Зона видання	Зона видання
Зона 3	Material or type of resource specific area	Зона специфічних відомостей про матеріал або тип ресурсу	Зона специфічних відомостей
Зона 4	Publication, production, distribution, etc., area	Публікація, виробництво, розповсюдження тощо	Зона вихідних данних
Зона 5	Material description area	Зона опису матеріалу	Зона фізичної характеристики
Зона 6	Series and multipart monographic resource area	Зона серій та багаточастинних монографічних ресурсів	Зона серії
Зона 7	Note area	Зона приміток	Зона приміток
Зона 8	Resource identifier and terms of availability area	Зона ідентифікатора ресурсу та умов доступності	Зона стандартного номера (або його альтернативи) та умов доступності

Особливості використання знаків пунктуації

Стандартизована пунктуація (двокрапки, крапки з комою, скісні риски, тире, коми та крапки) використовується для ідентифікації та розділення елементів та зон. Порядок елементів та стандартизована пунктуація полегшують інтерпретацію бібліографічних записів, коли мова опису не розуміється.

Загальні правила застосування знаків пунктуації:

Кожен елемент опису або передує, або виділяється встановленою стандартизованою пунктуацією.

Перед знаком і після нього ставиться пробіл (один пробіл на клавіатурі), за винятком коми (,) та крапки (.), перед якими пробіл не ставиться.

Кожна зона, крім першої в абзаці, передує крапці, пробілу, тире, пробілу (. –).

Дужки круглі (( )) та квадратні дужки ([ ]) розглядаються як окремі розділові знаки. Пробіл ставиться перед першою круглою або квадратною дужкою і після другої дужки. Квадратні дужки використовуються для позначення інформації, яка не міститься у визначених джерелах інформації та інтерполяції в описі.

Якщо один елемент записаний більше ніж однією мовою або шрифтом, інформація кожною мовою або шрифтом після першої супроводжується пробілом, знаком рівності, пробілом (=)

Знак три крапки (...), вказує на пропуск деякої частини елемента. Супроводжується пробілом з обох боків. Знак пропуску (три крапки) допускається у виняткових випадках, коли певний елемент опису є надто великим (наприклад, довга назва). Тоді знак пропуску застосовується в кінці елемента і позначається знаком три крапки і вставкою встановленого скорочення [та інші].

Зона 0: Форма вмісту та тип носія

Мета зони «Форма вмісту та тип носія» полягає в тому, щоб на самому початку опису вказати як основну форму або форми, в яких виражається вміст ресурсу, так і тип або типи носіїв, що використовуються для передачі цього вмісту, з метою допомогти користувачам каталогу ідентифікувати та обирати

ресурси, що відповідають їхнім потребам. Вона складається з двох елементів, кожен з яких узято із закритого списку:

Форма вмісту, один або кілька термінів, що відображають основну форму або форми, в яких виражено вміст ресурсу, до яких може бути додано одну або кілька кваліфікацій вмісту, що визначають тип, сенсорну природу, розмірність та наявність або відсутність руху для ресурсу.

Тип носія вказує на тип або типи носія, що використовуються для передачі вмісту ресурсу.

Форма вмісту	**Типи носія**
Набір даних Зображення Рух Кілька форм вмісту Музика Об'єкт Інша форма вмісту Програма Звуки Усне слово Текст	аудіо електронний мікроформа мікроскопічний багатомедійний проєкційний стереографічний без посередництва відео інший тип носія

Класифікація вмісту обов'язкова, якщо категорія форми вмісту розширюється однією або кількома підкатегоріями кваліфікації вмісту ресурсу, що описується. Кваліфікації вмісту специфікації типу, руху (наявність або відсутність руху в ресурсі), розмірності (позначення кількості просторових вимірів, у яких передбачається сприйняття ресурсу) та сенсорної природи (людський орган чуття, за допомогою якого передбачається сприймати ресурс) ресурсу, що описується. Кваліфікації додаються, якщо для даної форми вмісту можливі різні варіанти, наприклад, текст (візуальний) або текст (тактильний); зображення (нерухоме; двовимірне) або зображення (нерухоме; тривимірне).

специфікація типу	специфікація руху	специфікація розмірності	сенсорна специфікація
картографічний нотований виконаний	рухоме нерухоме	2-вимірний 3-вимірний	слуховий смаковий нюховий тактильний візуальний

Правила пунктуації:

Терміни кваліфікації вмісту вказуються в дужках одразу після терміна форми вмісту (()).

Коли до однієї форми вмісту застосовуються різні терміни кваліфікації змісту, кожному наступному терміну кваліфікації вмісту передує пробіл, крапка з комою, пробіл (;).

Термін типу носія відокремлюється пробілом, двокрапкою, пробілом (:).

Якщо один тип носія має різні форми вмісту, то кожен термін форми вмісту після першого відокремлюється крапкою, пробілом (.).

Якщо ресурс складається з різних типів носіїв і містить різні форми вмісту, кожна наступна форма вмісту і тип носія відокремлюються пробілом, знаком плюс, пробілом (+).

Зона 1: Назва та відомості про відповідальність

Зона назви та відомостей про відповідальність включає власну (основну) назву, паралельні назви, відомості, що належать до назви, та відомості про відповідальність.

Власна назва – основна назва ресурсу у тій формі, в якій вона вказана у пріоритетному джерелі інформації про ресурс. Вона є першим елементом, навіть якщо їй передують у пріоритетному джерелі інформації відомості про відповідальність, відомості про видання, відомості про серію, відомості про публікацію/розповсюдження, дата, ціна або інша інформація.

Власна назва може складатися з двох або більше компонентів: загальної назви, залежної назви, продовження назви (підназви).

Якщо у пріоритетному джерелі інформації є дві або більше назв, що мають різне графічне оформлення, то власну назву вибирають, посилаючись на поліграфічне оформлення назв (розмір шрифту, виділення

слів тощо). Якщо немає типографської різниці, то вибирають найповнішу назву.

Якщо ресурс не має назви, її формулюють і записують у квадратних дужках. Така назва має бути лаконічною, відображати галузь знань та тему ресурсу.

Якщо том, розділ, додаток чи частина має назву або позначення, недостатні для його ідентифікації без загальної назви, власна назва ресурсу формулюється із назви розділу основного ресурсу та невідємної назви додатку або вставки, назви основної серії, підсерії, назви багаточастинного монографічного ресурсу тощо.

Залежна назва – назва, яка сама по собі є недостатньою для ідентифікації ресурсу і яка вимагає вказання основної назви.

Паралельна назва – це назва ресурсу іншою мовою або системою письма (кирилиця, латиниця, арабська) ніж власна назва, та представленої як еквівалент основної назви у даному джерелі або джерелах інформації.

Відомості, що належать до назви – слово, словосполучення, фраза або групи символів, що вміщують інформацію, яка розкриває та пояснює назву, зокрема, відомості про вид, жанр, призначення твору тощо.

Відомості про відповідальність складаються з одного або декількох імен, фраз або груп символів, що стосуються ідентифікації або функції будь-яких осіб чи організацій, відповідальних за створення або реалізацію інтелектуального, художнього або іншого змісту ресурсу.

Необхідно вказувати лише осіб або організації, які несуть основну відповідальність.

Наступні відомості про відповідальність включаються, якщо вони необхідні для ідентифікації ресурсу.

Відомості про відповідальність подаються в тому вигляді, в якому вони наведені у ресурсі.

Ініціали та акроніми записуються без внутрішніх пробілів, незалежно від того, як вони представлені в ресурсі.

Складні абревіатури розглядаються як окремі слова, відокремлені пробілами від попередніх або наступних слів чи ініціалів.

Правила пунктуації:

Кожній паралельній назві або іншому паралельному твердженню передує пробіл, знак рівності, пробіл (=).

Назви окремих творів того самого автора розділяються пробілом, крапкою з комою, пробілом (;).

Відомостям, що належать до назви передує пробіл, двокрапка, пробіл (:)

Першим відомостям про відповідальність, що йде за назвою, передує пробіл, скісна риска, пробіл (/).

Кожній наступній відомості про відповідальність передує пробіл, крапка з комою, пробіл (;)

Назви окремих творів різних авторів, композиторів, художників тощо, а також назви анонімних творів, що містяться в ресурсі, розділяються крапкою, пробілом (.).

Назви окремих творів одного автора, композитора, художника тощо, що містяться в ресурсі, розділяються пробілом, крапкою з комою, пробілом (;).

Якщо власна назва складається із основної та уточнючої назв, то між ними ставиться крапка, пробіл (.).

Якщо уточнюючих назв декілька, то кожна наступна відокремлюється комою, пробілом (,).

Зона 2: Зона видання

Зона видання містить: відомості про видання; паралельні відомості про видання; відомості про відповідальність, що стосуються видання; додаткові відомості про видання та відомості про відповідальність, що стосуються додаткових відомостей про видання.

Відомість про видання зазвичай містить слово «видання» (або його еквівалент іншою мовою), або уточнююче пояснення (нове видання, переглянуте видання, стандартне видання, видання великим шрифтом, четвертий штат, травень 1970 року тощо) разом із номером (2-ге видання).

Відомостями про видання вважаються: географічні відомості про видання; відомості про видання зі спеціальним інтересом; відомості про спеціальний формат або фізичне представлення; відомості про видання щодо мови.

Паралельне видання є еквівалентом видання іншою мовою або системою письма. Якщо у джерелі представлена така інформація, то вона подається мовою або системою письма власної назви.

Додаткове зазначення видання наводиться, коли ресурс містить офіційне значення, яке ідентифікує його як такий, що належить до видання або тиражу в межах видання, або до видання, еквівалентного першому названому виданню, або коли ресурс має суттєві відмінності за змістом від інших тиражів більшого видання, до якого він належить.

Відомості про видання наводять у формулюваннях і в послідовності, вказаних у ресурсі: порядковий номер видання не виноситься на перше місце. Додаткові відомості про видання (виправлене, доповнене, стереотипне, змінене тощо) і перші відомості про відповідальність, що відносяться до конкретного зміненого видання, є обов'язковими елементами.

Арабські цифри наводяться замість римських цифр або прописаних чисел. Пояснювальні фрази, додані до інформації про видання, наводяться, якщо це вважається необхідним для ідентифікації видання.

Правила пунктуації:

Кожному паралельному зазначенню відомостей про видання передує пробіл, знак рівності, пробіл (=).

Першим відомостям про відповідальність, що стосуються видання або наводиться за додатковим зазначенням про видання, передує пробіл, скісна риска, пробіл (/).

Кожні наступні відомості про відповідальність, що стосуються видання, відокремлюється пробілом, крапкою з комою, пробіл (;).

Додатковим відомостям про видання, що йдуть після відомостей про видання або відомостей про відповідальність, що стосуються видання, передує кома, пробіл (,).

Зона 3: Специфічні відомості про матеріал або тип ресурсу

Зона містить дані, унікальні для певного класу матеріалів або типу ресурсу. Це картографічні ресурси (для математичних даних), нотні музичні ресурси (для відомостей про музичний формат) та серіальні видання (для інформації, що стосується нумерації). Мова або писемність елементів в зоні 3, порядок елементів та встановлена пунктуація вказані в умовах для конкретних типів ресурсів.

Картографічні ресурси (математичні дані)

Математичні дані містять відомості про масштаб, відомості про проєкцію та відомості про координати та рівнодення.

Правила пунктуації:

Перед відомістю про проєкцію ставиться пробіл, крапка з комою, пробіл (;).

Вказівки про координати та рівнодення укладаються в одну пару дужок (()).

Перед відомістю про рівнодення ставиться пробіл, крапка з комою, пробіл (;).

Масштаб подається як репрезентативний дріб, виражений у співвідношенні (1:). У співвідношенні немає пробілу перед або після двокрапки. Термін «масштаб» або його еквівалент іншою мовою може бути записаний разом із репрезентативним дробом.

Повідомлення про проєкцію складається з назви проєкції. Можна додати фрази, пов'язані зі твердженням про проєкцію. Такі фрази зазвичай складаються з тверджень, що стосуються властивостей проєкції, які застосовні лише до даного ресурсу (наприклад, стосовно меридіанів та паралелей). Можна використовувати стандартні скорочення.

Координати обмежують найбільшу площу охопленої території та записуються, якщо вони присутні на ресурсі, або можуть бути надані, якщо вони відомі та вважаються важливими для користувачів каталогу.

Для наземних карт координати наводяться в такому порядку:

– найзахідніша довгота (довгота)

– найсхідніша довгота (довгота)

– найпівнічніша широта (широта)

– найпівденніша широта (широта)

Довгота та широта виражаються в градусах (°), хвилинах (′) та секундах (″) шістдесяткової системи числення (коло 360°); довгота завжди береться від початкового меридіана Гринвіча. Градусам, хвилинам та секундам довготи та широти передують відповідні ініціали для Заходу (З), Сходу (С), Півночі (Пн) та Півдня (Пд) або їх еквіваленти іншою мовою чи системою письма. Два набори довготи та широти відокремлюються один від одного діагональною скісною рискою без пробілу. Кожна довгота або широта відокремлюється від свого аналога знаком тире без пробілу.

Нотні музичні ресурси (відомості про музичний формат)

Відомості про музичний формат – це термін, що означає фізичну форму нотованого музичного ресурсу (партитура, партія, клавір тощо).

Відомості про музичний формат подається в тому вигляді, в якому вони подані в ресурсі.

Якщо в ресурсі немає відомостей про музичний формат, їх можна навести самостійно у квадратних дужках.

Якщо ресурс містить відомості про музичний формат більше, ніж однією мовою або системою письма, відомості, що вказані першими, подається як відомості про музичний формат. Всі інші відомості подаються як паралельні.

Правила пунктуації:

Кожним паралельним відомостям про музичний формат передує пробіл, знак рівності, пробіл (=).

Серіальні видання (інформація щодо нумерації)

Нумерація серіального видання складається з числового або хронологічного позначення.

Хронологічне позначення береться в дужки, якщо також наведено числове позначення; в іншому випадку хронологічне позначення наводиться без дужок.

Хронологічне позначення наводиться так, як його подано в ресурсі. Слова в позначенні можуть бути скорочені.

Числове позначення наводиться арабськими цифрами.

Числове позначення може включати літери або інші символи. Слова в позначенні можуть бути скорочені.

Якщо в нумерації випусків або частин серіального ресурсу присутні одночасно і нумераційне, і хронологічне позначення,то записують обидва позначення. Хронологічне позначення наводять після нумераційного і беруть у дужки.

Якщо в позначенні нумерації присутні кілька цифр, місяців, років тощо, записаних через дефіс, замість дефіса ставиться скісна риска, щоб не плутати його з дефісом, який розділяє позначення першого та останнього випусків.

Неповні, неточні дані або дані з помилками доповнюють або виправляють за допомогою додавання відсутніх елементів або введення правильної версії у квадратних дужках.

Правила пунктуації:

Дефіс (-) (після номера або дати першого випуску або частини серіального видання) пов'язує нумерацію з номером та/або датою останнього випуску або частини серіального видання, або вказує на те, що серіальне видання продовжується. Якщо вказано лише номер чи дату останнього випуску або частини, перед номером або датою ставиться дефіс.

Якщо є числове і хронологічне позначення, дата вказується в дужках (( )) після номера, якщо тільки номер не є частиною дати.

Друга та кожна наступна система нумерації (альтернативна нумерація або нумерація іншою мовою чи за іншим календарем), що використовується в тих самих випусках, виділяється пробілом, знаком рівності, пробілом (=).

Нова послідовність нумерації починається з пробілу, крапки з комою, пробілу (;).

Зона 4: Публікація, виробництво, розповсюдження тощо

Зона включає: місце публікації, виробництва або розповсюдження; назву видавця, продюсера або розповсюджувача; дату публікації, виробництва або розповсюдження; місце друкування або виготовлення; назву друкарні або виробника; дату друкування або виготовлення. Терміни «публікація», «виробництво», «розповсюдження», тощо охоплює всі види діяльності з публікації, виробництва, розповсюдження, видання та реалізації.

Місце видання, виробництва або розповсюдження – це назва місця, пов’язаного у встановленому джерелі інформації з ім’ям видавця, продюсера або розповсюджувача. Якщо видавець, продюсер або розповсюджувач не вказані, це місце видання або розповсюдженнґ ресурсу.

Місце видання, виробництва або розповсюдження наводиться в орфографічній формі та граматичному відмінку, як вказано в ресурсі.

Якщо необхідно, для ідентифікації місця видання, виробництва або розповсюдження додатково вказується назва країни або її адміністративно-територіальна одиниця (область, провінція, штат, тощо). Якщо інформацію взято із даного ресурсу, тоді перед нею ставиться кома. Якщо інформацію взято з іншого джерела, вона береться у квадратні дужки.

Якщо місце не може бути визначене, вказується абревіатура s.l. (sine loco) або її еквівалент і береться в квадратні дужки. Приклад: [Б.м.]

Ім'я видавця, продюсера або розповсюджувача – це особа або колектив, який здійснює діяльність з публікації, виробництва або розповсюдження чи випуску ресурсу.

Якщо у даному джерелі інформації названо декілька видавців або продюсерів, то вказують ім'я, яке є помітнішим завдяки типографіці, або, якщо типографського розмежування немає, то ім'я, яке вказано першим. Якщо типографського розмежування немає і назви не наводяться

послідовно, вказують ім'я, яке вважається найважливішим для користувачів каталогу. Можна вказати друге та наступні назви видавців або продюсерів.

Дата публікації, виробництва або розповсюдження ресурсу вказується після назви друкарні або виробника.

Якщо дата не вказана в ресурсі, то її можна визначити із змісту ресурсу, визначена таким чином дата береться у квадратні дужки. Наприклад: [1968].

Якщо дата не може бути визначена з русурсу, вказується абревіатура n.d. (no date) або її еквівалент і береться в квадратні дужки. Приклад: [б. д.].

Дати, що не відповідають григоріанському календарю, вказані так, як вони вказані в джерелі, з додаванням еквівалентної дати за григоріанським календарем у квадратних дужках, якщо її можна встановити. Приклад: , 5730 [1969 або 1970].

Якщо у джерелі вказано неправильна дата публікації, то вона подається так, як у джерелі, а виправлена дата вказується за нею у квадратних дужках. Приклад: , 1697 [тобто 1967].

Правила пунктуації:

Друге або наступне місце видання позначається пробілом, крапкою з комою, пробілом (;), якщо не вказано сполучне слово або словосполучення.

Кожне ім'я відділяється пробілом, двокрапкою, пробілом (:), за винятком випадків, коли вказано сполучне слово або словосполучення для другого або наступних видавців, продюсерів, дистриб'юторів, тощо.

Перед паралельною інформацією ставиться пробіл, знак рівності, пробіл (=).

Перед датою ставиться кома, пробіл (,).

Дефіс (-) після дати публікації першого випуску або частини, або першої ітерації інтегрованого ресурсу пов'язує цю дату з датою останнього випуску або частини, або останньої ітерації ресурсу, або вказує, що ресурс є продовжуваним.

Місце друкування або виготовлення, назва друкарні або виробника та дата друку або виготовлення (для старіших монографічних ресурсів, коли вони записані як заява, відмінна від видавничої заяви) беруться в одну пару дужок (()). У дужках використовується та сама пунктуація.

Зона 5: Зона опису матеріалу

Зона включає інформацію про обсяг, розміри, інші фізичні характеристики, габарити та супровідну інформацію про матеріал. Ресурс описується так, як він був оформлений видавцем.

Перший елемент – назви та номери фізичних одиниць, що характеризують ресурс, а також інші показники обсягу, якщо це доречно. Кількість фізичних одиниць вказуються арабськими цифрами з конкретним позначенням матеріалу. Терміни, що використовуються для позначення матеріалів можуть бути скорочені.

Якщо аркуші ресурсу пронумеровані з обох боків, то обсяг ресурсу описується в сторінках.

Якщо аркуші пронумеровані тільки з одного боку, то обсяг ресурсу описується в аркушах.

Якщо ресурс складається з пронумерованих стовпців, то обсяг вказується в стовпцях.

Другий елемент – зазначення інших фізичних характеристик ресурсу, таких як спосіб виробництва, колір, матеріал, з якого виготовлено ресурс тощо.

Якщо ресурс ілюстрований, після конкретного опису матеріалу може бути вказано скорочення – «іл.» Незначні ілюстрації можна не враховувати.

Окремі типи ілюстрацій (карти, плани, факсиміле, портрети, музика) можуть бути вказані після скорочення «іл.» або її еквівалента. Приклад : «іл., мапа»

Коли вказуються конкретні типи ілюстрацій і це єдині ілюстрації в ресурсі, абревіатура «іл.» не вказується.

Третій елемент – зазначення розмірів ресурсу.

Якщо розміри ресурсу вказані, вони подаються в сантиметрах, округлених до наступного цілого сантиметра.

Для друкованих текстових та нотних музичних ресурсів: вказується висота ресурсу, виміряна паралельно до корінця.

Якщо розміри або форма ресурсу є незвичними (наприклад, коли ширина більша за висоту), інші розміри можуть бути вказані після висоти.

Термін «супровідні матеріали» означає будь-яку фізично відокремлену частину ресурсу, яка не була зазначена в описі матеріалів і яка видається одночасно з даним ресурсом. Опис супровідних матеріалів може бути поданий в термінах, які використані у даному ресурсі, за допомогою слова або фрази, що вказує на характер матеріалу, або за допомогою відповідного конкретного позначення матеріалу.

Правила пунктуації:

Відомостям про інші фізичні характеристики передує пробіл, двокрапка, пробіл (:).

Відомостям про розміри передує пробіл, крапкою з комою, пробіл (;).

Відомостям про супровідні матеріали передує пробіл, знак плюс, пробіл (+).

Обсяг, інші фізичні деталі та розміри супровідного матеріалу, якщо вони вказані, беруться в круглі дужки (( )).

Зона 6: Зона серій та багаточастинних монографічних ресурсів

Зона включає основну назву серії або багаточастинного монографічного ресурсу, паралельну назву серії або багаточастинного монографічного ресурсу, іншу інформацію про назву серії або багаточастинного монографічного ресурсу, відомості про відповідальність, що стосуються серії або багаточастинного монографічного ресурсу, міжнародний стандартний номер серії або багаточастинного монографічного ресурсу та нумерацію в межах серії або багаточастинного монографічного ресурсу.

Зона серії використовується, коли даний ресурс належить до більшого бібліографічного ресурсу: серії або багаточастинного монографічного ресурсу.

Назва серії або багаточастинного монографічного ресурсу відповідатиме основній назві в бібліографічному описі більшого бібліографічного ресурсу, якщо він буде описаний як серіальний або багаточастинний монографічний ресурс. Її транскрибують точно щодо формулювання, але не обов'язково щодо вживання великих літер та пунктуації.

Міжнародний стандартний номер, що стосується серії або багаточастинного монографічного ресурсу, частиною якого є ресурс, наводять, якщо він відомий, перед ним ставлять його звичайну позначку. Приклад: (Греко-римські мемуари, ISSN 0306-9222).

Нумерація ресурсу в серії або багаточастинному монографічному ресурсі наводиться тими цифрами, якими вона подається в джерелі інформації. Можуть використовуватися стандартні скорочення. Арабські цифри наводяться замість римських цифр або цифр, написаних літерами. Якщо нумерація ресурсу містить як римські, так і арабські цифри, цифри

транскрибуються так, як вони є в ресурсі. Приклад: (Товариство «Знання» Української РСР. Серія VI ; № 4**)** має бути (Товариство «Знання» Української РСР. Серія 6 ; № 4).

Правила пунктуації:

Кожні відомості про серію беруться в круглі дужки (()).

Наступним відомостям про серію передує пробіл.

Кожній паралельній назві або іншому паралельному елементу передує пробіл, знак рівності, пробіл (=).

Кожним відомостям про іншу інформацію щодо назви передують пробіл, двокрапка, пробіл (:).

Першим відомостям про відповідальність передують пробіл, скісна риска, пробіл (/).

Кожним наступним відомостям про відповідальність передують пробіл, крапка з комою, пробіл (;), якщо тільки відомості не вважаються єдиною фразою.

Міжнародному стандартному номеру передують кома, пробіл (,).

Нумерація в межах серії або багаточастинного монографічного ресурсу передує пробілу, крапці з комою, пробілу (;).

Позначенню розділу, підсерії або залежній назві після загальної назви передує крапка, пробіл (.).

Між назвою серії та її підназвою ставиться кома, пробіл (,).

Зона 7: Зона приміток

Примітки уточнюють та розширюють опис і можуть стосуватися будь-якого аспекту ресурсу. Зона приміток містить додаткову інформацію, яка не була надана в інших областях опису, але вважається важливою.

Основні види приміток

Примітки щодо форми змісту та типу носія, а також щодо спеціальних типів матеріалів

Примітки щодо назви та відомостей про відповідальність

Примітки щодо видання та бібліографічної історії ресурсу

Примітки щодо матеріалу або типу ресурсу

Примітки щодо публікації, виробництва, розповсюдження тощо.

Примітки щодо опису фізичної характерстики

Примітки щодо серій та багатотомних монографічних ресурсів

Примітки щодо вмісту ресурсу

Примітки щодо ідентифікатора ресурсу та умов доступності
Примітки щодо випуску, частини, ітерації тощо, що є основою опису
Примітки щодо наявного примірника
Інші примітки

Правила пунктуації:

Примітки відокремлюється крапкою, пробілом, тире, пробілом (. –). Якщо примітка наводиться з окремого абзацу, ці розділові знаки пропускаються або замінюються крапкою в кінці примітки.

У примітках рекомендується, де це доречно, дотримуватися встановленої пунктуації зон 1-6.

Якщо у зоні приміток наводяться назва та ISSN серіального або постійного інтегруючого ресурсу, вони з'єднуються пробілом, знаком рівності, пробілом (=); коли наводяться основна назва та ISSN, перед ISSN ставиться кома, пробіл (,).

Зона 8: Зона ідентифікатора ресурсу та умов доступності

Ідентифікатор ресурсу – це будь-яке число або буквено-цифрове позначення, пов’язане з ресурсом та ідентифікує його відповідно до міжнародного стандарту, таке як Міжнародний стандартний номер книги (ISBN) або Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN), або позначення, присвоєне видавцем. Ресурс може мати більше одного ідентифікатора з різних причин. По-перше тому, що він виданий у більше ніж в одному форматі або носії, або більше ніж одним видавцем, продюсером, дистриб’ютором тощо. По-друге тому, що він має ідентифікатор для окремої частини, а також ідентифікатор для всієї групи, частиною якої він є. В обох випадках ідентифікатор, який конкретно ідентифікує даний ресурс, наводиться першим. Інші ідентифікатори (наприклад, для інших форматів, для всієї групи, для інших видавців) наводяться після нього.

Стандартний ідентифікатор записується відповідно до його відповідного стандарту, якщо це доречно. Перед стандартним ідентифікатором вказується його звичайна позначка, така як ISBN, ISSN, ISMN, doi.

Пояснення до ідентифікатора – короткий опис, який уточнює, пояснює або виправляє ідентифікатор, наприклад, тип палітурки, в якій випущено ресурс, може бути наведений у дужках після ідентифікатора, з яким він пов'язаний. Ідентифікатор може мати декілька уточнень.

Умови доступності – це інформація про ціну або короткі відомості про інші умови доступності (безкоштовно, оренда, не продається тощо).

Правила пунктуації:

Перед назвою ідентифікатора ставиться пробіл, знак рівності, пробіл (=).

Перед умовами доступності ставиться пробіл, двокрапка, пробіл (:).

Умова уточнення, додана до ідентифікатора або до умов доступності, береться в дужки (( )). Декілька уточнень розділяються пробілом, крапкою з комою, пробілом (;).

Кожному наступному ідентифікатору та відомостям про умови доступності передує крапка, пробіл, тире, пробіл (. –), якщо інформація подається з абзацу, знаки пунктуації не потрібні.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Для всіх типів матеріалів основу бібліографічного опису становить весь ресурс.

Друковані ресурси – ресурси, які видаються як єдина фізична одиниця та мають ознаки друкованої книги.

Переважним джерелом інформації є титульна сторінка. Для ресурсів, які не мають титульної сторінки, її замінник (авантитул, контртитул, зворот титулу). Колофон є пріоритетним джерелом інформації, якщо він містить повні бібліографічні дані. Такі джерела, як обкладинка, корінець тощо, не розглядаються як переважне джерело інформації.

Продовжувані ресурси – ресурси, що випускаються послідовними випусками або частинами, мають нумерацію та інші характеристики серійного видання (наприклад, періодичність у назві), але тривалість яких обмежена.

Переважним джерелом інформації є титульна сторінка або її замінник. Замінник береться з певних джерел порядку пріоритетності:

– аналітична титульна сторінка, обкладинка, колонтитул, редакційні сторінки, колофон;

– інші відомості та інформація, що знаходяться на обкладинці та верхній і нижній частинах сторінок тексту;

– анотації, передмови, вступні слова, зміст, текст, додатки тощо;

– джерела посилань поза ресурсом і не пов'язані з ним (наприклад, бібліографії, списки видавців).

Електронні ресурси – ресурси, які містять інформацію у вигляді кодів, доступних для читання на комп’ютерах, смартфонах, планшетах чи рідерах, що пройшли редакційно-видавниче опрацювання, мають вихідні відомості та призначені для розповсюдження у незмінному вигляді. Залежно від виду доступу вони поділяються на електронні ресурси з прямим та віддаленим доступом. Під прямим доступом мається на увазі можливість опису фізичного носія (диск, касета, картридж), який має бути вставлений у комп’ютер або в периферійний пристрій, підключений до комп’ютера. Під віддаленим доступом розуміється, що фізичний носій не може бути використаний; доступ може бути наданий лише за допомогою електронного пристрою, підключеного до мережі Інтернет, або за

допомогою ресурсів, що зберігаються на сервері чи іншому пристрої зберігання даних.

Переважними джерелами інформації є:

– джерело, яке ідентифікує ресурс в цілому – титульний екран, головне меню, програмні заяви, назва файлу, включаючи рядки домашньої сторінки або закодовану інформацію (заголовоки TEI, HTML);

– джерело, яке ідентифікує ресурс в цілому та відображається на фізичному носії або його етикетках;

– контейнер, виданий видавцем, продюсером або розповсюджувачем;

– документація або інші супровідні матеріали (наприклад, лист видавця), що ідентифікують ресурс.

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ ЗА ISDB

Згідно з ДСТУ 7448:2013 «Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять», *бібліографічний опис* – сукупність відомостей про документ, його складову частину чи групу документів, які подають за певними правилами для ідентифікації документа та загальної характеристики. Примітка. Основні елементи бібліографічного опису: відомості про автора (авторів), назву твору, відомості про видання (перевидання чи переклад), місце видання, видавця, рік видання та обсяг публікації.

Українська бібліотечна енциклопедія визначає *бібліографічний опис* як сукупність бібліографічних відомостей про документ, його складову частину або групу документів, наведених за прийнятими правилами, що встановлюють наповнення і порядок послідовності зон бібліографічного опису та його елементів, і призначені для загальної характеристики та ідентифікації документа.

За визначення термінології ISBD бібліографічний опис – це сукупність бібліографічних відомостей про *ресурс*, його складову частину або групу *ресурсів*, наведених за визначеними правилами, що встановлюють наповнення і порядок послідовності зон бібліографічного опису та елементів бібліографічного опису, й призначені для загальної характеристики та ідентифікації *ресурсу*.

Відповідно до вищевказаного ISBD містить положення, що охоплюють максимальний обсяг описової бібліографічної інформації про ресурс. Зважаючи на те, що Консолідоване видання ISBD розроблялось для каталогізації, а не бібліографії, при укладанні бібліографічного опису можна використовувати зони та їх елементи, що найбільше характеризують й ідентифікують ресурс. Наприклад, Зона 0, паралельні відомості у всіх зонах, вказання фізичних характеристик та розмірів ресурсу Зони 5, можуть бути пропущені без явної шкоди для ідентифікації. Крім того, ISBD не передбачає елемента бібліографічного опису «Заголовок бібліографічного запису» (елемент бібліографічного запису, розміщений перед бібліографічним описом і призначений для

упорядкування та пошуку бібліографічних записів у певному масиві джерел). Відповідно, бібліографічний опис за ISBD має включати Зони 1–8 та їх основні елементи, які не перевантажують опис, і є достатньо інформаційними для ідентифікації ресурс.

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Назва / відомості про відповідальність. – Відомості про видання / відомості про відповідальність, що стосуються видання. – Зона специфічних відомостей. – Місце видання : Видавець, Дата видання. – Обсяг. – (Назва серії ; номер серії). – Примітки. – ISBN або інший ідентифікатор ресурсу.

ПРИКЛАДИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Книга – автори

У пошуках свободи. Історія української культури від найдавніших часів до наших днів : наукова публіцистика : книга для читання / Андрущенко Віктор. – Київ : «Видавництво Людмила», 2023. – 735 с. – ISBN 978-617-555-149-3.

Дипломатична служба: правове регулювання : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Б. І. Гуменюк. – Київ : Либідь, 2007. – 223 с. – ISBN 978-966-06-0442-1.

Технократизм в освіті XXI століття / Малик І. В. ; за редакцією В. П. Беха. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 205 с. – ISBN 978-966-660-446-3.

Сучасна дипломатична служба : навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів / Гуменюк Б. І., Щерба О. В. – Київ : Либідь, 2001. – 254 с. – ISBN 966-06-188-3.

Особистість вчителя: формування та розвиток у умовах глобалізації / Ковальчук Володимир, Табачек Ірина. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 274 с. – ISBN 978-966-660-397-8.

Педагогіка: завдання і ситуації : практикум / Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. – Київ : Знання-Прес, 2003. – 429 с. – ISBN 966-7767-95-7.

Ректори Київського університету. 1834–2006 / автори: В. В. Скопенко, В. А. Короткий, Т. В. Табенська, І. І. Тіщенко, Л. В. Шевченко ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : Либідь, 2006. – 335 с. – ISBN 966-06-0464-5. – ISBN 978-966-06-0464-3.

Книга – редактори, упорядники, укладачі

Соціальна педагогіка / за редакцією професора А. Й. Капської ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Інститут соціальної роботи та управління. – 3-е видання, перероблене і доповнене. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 467 с. – ISBN 966-364-215-7.

Вища освіта в Україні : навчальний посібник / за редакцією В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка. – Київ : Знання, 2005. – 327 с. – ISBN 966-346-012-1.

Педагогіка : хрестоматія / укладачі: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – Київ : Знання-Прес, 2003. – 700 с. – ISBN 966-7767-91-4.

Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / упорядник професор О. О. Любар ; за редакцією доктора філософських наук, академіка АПН України, академіка НАН України В.Г. Кременя. – Київ : Знання, 2003. – 765 с. – ISBN 966-620-204-2.

Антропокультурні чинники європейського вибору України / автори: Є. І. Андрос, Г. І. Шаланенко, В. П. Загороднюк, Н. В. Хамітов, Т. В. Лютий, Л. А. Солонько, Г. П. Ковадло, А. М. Дондюк, К. С. Малєєв ; відповідальний редактор Є. І. Андрос, в. о. завідувача відділу філософської антропології Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – Київ : Наукова думка, 2014. – 301 с. – (Проект «Наукова книга»). – ISBN 978-966-00-1418-3.

а б о

Антропокультурні чинники європейського вибору України / автори: Є. І. Андрос, Г. І. Шаланенко, В. П. Загороднюк … [та інші]; відповідальний редактор Є. І. Андрос, в. о. завідувача відділу філософської антропології Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – Київ : Наукова думка, 2014. – 301 с. – (Проект «Наукова книга»). – ISBN 978-966-00-1418-3.

Збірник творів одного автора

Вибране = Poésies choisies / Василь Стус = Vasyl Stus ; упорядкування та переклад французькою Жоржа Ніва ; Національний університет «Києво-Могилянська академія», Центр досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства, Центр європейських гуманітарних досліджень. – Київ : Дух і Літера, 2022. – 135 с. – Видання-білінгва українською та французькою мовами. – ISBN 978-966-378-953-8.

Флорентійські хроніки ; Державець / Мак'явеллі Нікколо ; переклад з італійської Анатолія Перепаді. – Харків : Фоліо, 2013. – 509 с. – ISBN 978-966-03-3848-7.

Вибрані праці. Історія. Публіцистика. Політологія / Драгоманов Михайло ; редакційна колегія: В. П. Андрущенко, Б. І. Андрусишин, В. П. Бех, Г. І. Волинка, Л. І. Мацько, В. Ф. Погребенник ; упорядкування та примітки В. Ф. Погребенника. – Т. 1, кн. 2. – Київ : Знання України, 2007. – 271 с. – ISBN 978-966-316-176-1.

Збірник творів різних авторів під загальною назвою

Українська політична нація: проблеми становлення : збірник наукових статей / за ред. : М. М. Розумного, М. Т. Степика, В. М. Яблонського ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ : НІСД, 2012. – 384 с. – ISBN 978-966-554-190-5.

Міждисциплінарне пізнання закономірностей сучасного екранного дискурсу : збірник наукових праць / відп. ред.: Г. П. Чміль, І. Б. Зубавіна. – Київ : Інститут культурології НАМ України, 2014. – 240 с. – ISBN 978-966-2241-37-2.

Багатотомні видання

Українська педагогіка в персоналіях : у двох книгах : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за редакцією О. В. Сухомлинської ; автори: О. В. Сухомлинська, Н. Б. Антонець, Л. Д. Березівська … [та інші] ; редакція навчально-методичних видань: В. М. Куценко, О. І. Цибульська. – Кн. 2. – Київ : Либідь, 2005. – 549 с. – ISBN 966-06-0366-5. – ISBN 966-06-0368-1 (кн. 2).

Сучасні педагогічні технології: дидактично-виховний аспект / Валентин Зайчук, Андрій Нісімчук, Олександр Панасюк ; Луцький гуманітарний університет, Інститут педагогічних технологій. – Т. 3. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 318 с. – ISBN 978-966-2115-90-3.

Літературознавча енциклопедія : у двох томах / автор-укладач Ковалів Ю. І. – Т. 1. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2007. – 607 с. – ISBN 978-966-580-232-7. – ISBN 978-966-580-233-4 (Т.1).

Енциклопедія Сучасної України / головна редакційна колегія тому: Дзюба І.М. (співголова), Жуковський А. І. (співголова), Романів О. М. (співголова), Железняк М. Г. (відповідальний секретар) … [та інші] ; Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. – Т. 23. – Київ, 2021. – 831 с. – ISBN 966-02-2074-X. – ISBN 978-966-02-9624-4(Т.23).

Офіційні документи

Конституція України : станом на 25 жовтня 2021 року : відповідає офіційному текстові. – Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2021. – 65 с. – ISBN 978-617-673-240-2.

Закон України про освіту : прийнятий 05.09.2017 року / Верховна Рада України ; відповідальна за випуск О. Серьогіна, редакція О. Бурсук. – Офіційне видання – Київ : Парламентське видавництво, 2017. – 128 с. – (Закони України ; № 10 (34)). – ISSN 2522-4522.

Закон України «Про освіту» : станом на 15 вересня 2020 року : відповідає офіційному тексту / відповідальний за випуск В. А. Прудников. – Харків : Право, 2020. – 135 с. – ISBN 978-966-937-912-2.

Матеріали конференцій, з’їздів, семінарів

Визначні особистості української культури в процесі формування національної самосвідомості: історичний досвід і сьогодення : XX науковий семінар / редакційна колегія: д-р. іст. н, проф. Валентина Піскун (голова) … [та інші] ; упорядники: І. Галак, А. Пузиркова ; Музей видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького ; Факультет української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Українського державного університету імені Михайла

Драгоманова … [та інші]. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. – 110 с. – ISBN 978-966-931-320-1.

Освіта в часи кризи: інновації, стійкість та український досвід : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 3 жовтня 2025 року : збірник тез / редакційна колегія: Віктор Андрущенко (голова) … [та інші] ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Педагогічний факультет … [та інші]. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. – 544 с. – ISBN 978-966-931-340-9.

Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання в контексті цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології : збірник матеріалів (тез доповідей) Всеукраїнського науково-практичного семінару відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського = Information support for national and patriotic education in the context of digital transformation of education, pedagogy and psychology : collection of materials (abstracts) All-Ukrainian scientific and practical seminar of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine / редколегія: О. П. Лучанінова (голова) … [та інші] ; Національна академія педагогічних наук України, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ = Kyiv ; Вінниця : Твори, 2025. – 171 с. – ISBN 978-617-552-368-1. – DOI 10.33407/lib.NAES.id/eprint/745553.

Бібліографічні покажчики

Ідеї М. П. Драгоманова в дослідженнях вчених Українського державного університету імені Михайла Драгоманова : бібліографічний покажчик / Міністерство освіти і науки України, УДУ імені Михайла Драгоманова, Наукова бібліотека ; упорядкування Наталія Іванівна Тарасова ; наукове редагування Оксана Леонідівна Хархун ; бібліографічне редагування Маргарита Михайлівна Цимбал. – Ч. 2. − Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. − 55 с.

Юрій Григорович Кондратьєв : біобібліографічний покажчик / науковий редактор: Григорій Мирославович Торбін ; упорядники: Юрій Левченко, Михайло Безсмертний ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Наукова бібліотека. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. – 106 с. – ISBN 978-966-931-318-8.

Видання, що продовжуються

Освітній дискурс : збірник наукових праць / редакційна колегія: В. П. Андрущенко (шеф-редактор) … [та інші] ; співредактори: О. П. Кивлюк, Д. Б. Свириденко ; відповідальний редактор І. О. Мордоус ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Вип. 52 (1/2). – Київ : ТОВ «Науково-інформаційне агентство «Наука-технології-інформація»», 2025. – 109 с. – ISSN 2522-9699 (print). – ISSN 2616-5007 (online).

Наукові записки / редакційна колегія: В. П. Андрущенко (шеф-редактор), Л. Л. Макаренко (головний редактор), В. М. Слабко (відповідальний редактор), Л. А. Ткаченко (відповідальний секретар) … [та інші] ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Вип. 159. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2025. – 154 с. – (Серія «Педагогічні науки»). – ISSN 2310-371X (print). – ISSN 3083-5933 (online).

а б о

Наукові записки. Серія «Педагогічні науки» / редакційна колегія: В. П. Андрущенко (шеф-редактор), Л. Л. Макаренко (головний редактор), В. М. Слабко (відповідальний редактор), Л. А. Ткаченко (відповідальний секретар) … [та інші] ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Вип. 159. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2025. – 154 с. – ISSN 2310-371X (print). – ISSN 3083-5933 (online).

Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова / редакційна рада: В. П. Андрущенко (голова), Г. М. Торбін (заступник голови) … [та інші] ; редакційна колегія серії: І. А. Балинова (відповідальний секретар), Н. Є. Леміш (відповідальний редактор) … [та інші]. – Вип. 30. – Київ : Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. – 126 с. – (Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов). – ISSN 2414-4797 (p). – ISSN 2523-4242 (e).

а б о

Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов / редакційна рада: В. П. Андрущенко (голова), Г. М. Торбін (заступник голови) … [та інші] ; редакційна колегія серії: І. А. Блинова (відповідальний секретар), Н. Є. Леміш (відповідальний редактор) … [та інші]. – Вип. 30. – Київ : Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. – 126 с. – ISSN 2414-4797 (p). – ISSN 2523-4242 (e).

Дисертації

Педагогічна технологія навчання учнів англійської мови у закладах позашкільної освіти : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії : освітня програма: Позашкільна освіта, шифр і назва спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка / Ткаченко Олександра Михайлівна ; науковий керівник Биковський Тімур Валерійович ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Київ, 2025. – 208 арк.

Теорія і практика тьюторського забезпечення розвитку соціально-особистісних компетентностей учнів старших класів : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Швець Тетяна Едуардівна ; науковий консультант Дем'яненко Наталія Миколаївна ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Київ, 2025. – 717 арк.

Автореферат, реферат дисертації

Сучасне українське православне богослов'я: критичний аналіз : реферат дисертації на здобуття ступеня доктора філософських наук : 09.00.11 – релігієзнавство, 09.00.14 – богослов'я / Лозовицький Василь Миколайович ; Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Київ, 2025. – 48 арк.

Формування навчальної адаптації студентів першого курсу засобами фізичного виховання : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров’я) / Плющакова Олена Володимирівна ; УДУ імені Михайла Драгоманова. – Київ, 2025. – 20 с.

Ноти

Під покровом Богородиці : репертуарний посібник / Ірина Зеленецька. – Партитура. – Кам’янець-Подільський : Абетка, 2022. – 263 с. – ISBN 978-966-682-423-6.

Кант крізь віки : під супровід гітари (лютні, кобзи, бандури) / Костянтин Чеченя. – Партитура. – Київ : Видавець ФОП Ланковська Г.Г., 2025. – 71 с. – ISBN 978-617-95457-6-4.

Man & Woman : інструментально-хореографічна сюїта на теми французьких пісень для чотирьох альтсаксофонів та ритм-секції (партитура з лібрето та партії) / аранжування та ідея Сергій Цимбал ; редагування, упорядкування, набір нотного тексту, оформлення обкладинки Катерина Цимбал ; художник Катерина Опанащук ; хореографія та лібрето Анна Єліна. – Партитура. – Київ : Інтерсервіс, 2023. – 60 с.

Стандарт

ДСТУ 8302-2015. Бібліографічне посилання : загальні положення та правила складання / розробники: Н. Петрова, Г. Плиса, Т. Жигун ; Книжкова палата України імені Івана Федорова. – Видання офіційне. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с. – Чинний від 2016-07-01. – (Національний стандарт України, Інформація та документація).

а б о

Бібліографічне посилання : загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302-2015 / розробники: Н. Петрова, Г. Плиса, Т. Жигун ; Книжкова палата України імені Івана Федорова. – Видання офіційне. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с. – Чинний від 2016-07-01. – (Національний стандарт України, Інформація та документація).

ДСТУ 1.5:2015. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів / Український науково-дослідний і навчальний центр стандартизації, сертифікації та якості. – Видання офіційне. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 61 с. – Чинний від 2017-02-01. – (Національний стандарт України, Національна стандартизація).

а б о

Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів. ДСТУ 1.5:2015 / Український науково-дослідний і навчальний центр стандартизації, сертифікації та якості. – Видання офіційне. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 61 с. – Чинний від 2017-02-01. – (Національний стандарт України, Національна стандартизація).

Патент

Пристрій енергоефективної сонячної фотоелектричної установки / винахідники: Бойко Сергій Миколайович, Кірюхіна Марина Володимирівна, Шмельов Юрій Миколайович, Саблін Олег Ігорович, Хедба Альона Сергіївна, Борисенко Оксана Миколаївна ; власник Бойко Сергій Миколайович. – Патент на корисну модель UA 14657. – МПК H02S10/20. – Номер заявки u201908812. – Заявка 22.07.2019. – Опубліковано 27.04.2020, Бюлетень № 8. – 3 с.

Захищений ноутбук для оброблення інформації з обмеженим доступом / Пономарьов Сергій Павлович, Гуменюк Володимир Іванович, Кавінець Владислав Віталійович, Фуніков Дмитро Тихонович, Стефанишин Ярослав Іванович ; власник Державний науково-дослідний інститут технологій кібербезпеки та захисту інформації. – Патент на промисловий зразок 41707. – МКПЗ 14-02. – Номер заявки s201902467. – Заявка 21.11.2019. – Опубліковано 10.06.2020, Бюлетень № 11. – 1 с.

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір

Монографія «Освіта різних категорій дорослого населення: теорія, досвід, перспективи» / Баніт Ольга Василівна, Котирло Тамара Володимирівна, Калюжна Тетяна Григорівна, Піддячий Володимир Миколайович, Аніщенко Олена Валеріївна ; власник Аніщенко Олена Валеївна. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 96692. – Дата реєстрації 17.03.2020. Опубліковано 20.05.2020, Бюлетень № 58. – 1 с.

Комп’ютерна програма «Е-платформа Освіта 4.0 HUB» / Шайкан Андрій Валерійович, Гушко Сергій Володимирович, Орлов Валентин Валентинович, Кочуєвський Геннадій Олексійович ; власник Шайкан Андрій Валерійович. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 119403. – Дата реєстрації 30.05.2023. Опубліковано 31.07.2023, Бюлетень № 76. – 1 с.

Збірники нормативних документів

Збірник нормативно-правових актів у сфері правового регулювання інтелектуальної власності України / колектив укладачів: А. В. Аксютіна, Л. В. Межевська, Р. С. Пічко, Т. В. Ярошевська ; керівник колективу канд. юрид. наук А. В. Аксютіна ; Міністерство внутрішніх справ України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро : Видавець Біла К.О., 2021. – 401 с. – ISBN 978-617-645-431-1.

Збірник основних джерел щодо використання та захисту в Україні емблеми Червоного Хреста / Товариство Червоного Хреста України ; укладання, передмова, вступна стаття: Максим Доценко, Євгенія Лук'янченко, Руслана Болкун, Вікторія Полюля ; за редакцією радника президента ЕЧХУ з міжнародного гуманітарного права Тимура Короткого. – Київ : Фенікс, 2024. – 161 с. – ISBN 978-617-8430-14-6.

Бюлетені

Дослідження, технології, інновації у Європейському Союзі : періодичний інформаційний бюлетень / Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» ; редакційна рада: Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша. – Т. 12. – Київ : УкрІНТЕІ, 2024. – 44 с.

Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2016/2017 навчального року : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України ; відповідальна за випуск О. О. Кармазіна. – Київ, 2017. – 105 с.

Архівні документи

Окрема справа

Державний архів міста Києва. – Фонд 346. Київський державний педагогічний інститут ім. О. М. Горького. – Опис 2. Розпорядження, положення, інструкції Всесоюзного комітету у справах вищої школи при Раді Народних Комісарів СРСР, Народного комісаріату освіти УРСР, Міністерства Освіти УРСР з питань організації навчально виховного процесу, порядку проведення державних іспитів. Стенограми засідань наукової ради, конференцій та нарад професорсько-викладацького складу. Документи наукових студентських конференцій. Доповідні записки та довідки про діяльність інституту. Плани з навчально-методичної та виховної роботи факультетів і кафедр. Звіт про роботу заочного відділення. Статистичні звіти з кадрових питань. Штатні розписи. Документи із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів. – Справа 7. Розпорядження, накази Народного Комісара освіти УРСР та листування з ним про навчально-методичну, наукову роботу та інші питання. 8 лютого – 15 травня 1941 р. – 173 арк.

Окремий архівний документ

Об учреждении при университете Св. Владимира педагогической школы для приготовления народнъх учителей (1862 г.) // Державний архів міста Києва. – Фонд 16. – Опис 397. – Справа 121. – 1–3 арк.

Список викладачів КІНО ім. М. П. Драгоманова // Державний архів міста Києва. – Фонд 346. – Опис 1. – Справа 11. – 12–49. арк.

Електронні ресурси

Електронні ресурси віддаленого доступу

Освіта для життя : [вебсайт]. – Режим доступу: World Wide Web. – URL : https://educationforlife.mon.gov.ua/. – Назва головної вебсторінки (переглянуто 3 лютого 2026 р.).

Освіта в Україні // Вікіпедія : Вільна енциклопедія : [вебсайт]. – Режим доступу: World Wide Web. – URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Освіта_в_Україні. – Назва з вебсторінки (переглянуто 3 лютого 2026 р.).

Освіта в умовах війни / Пертяка Богдан // Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти : [вебсайт]. – Режим доступу: World Wide Web. – URL : https://naqa.gov.ua/2025/02/освіта-в-умовах-війни/. – Назва з вебсторінки (переглянуто 3 лютого 2026 р.)

Dragomanov Ukrainian State University // Scopus : [вебсайт]. – Режим доступу: World Wide Web. – URL : https://www.scopus.com/pages/organization/60104597. – Назва з вебсторінки (переглянуто 6 лютого 2026 р.). – Потрібна передплата на Scopus.

Економічні системи в умовах глобальної нестійкості. Шляхи оновлення і модернізації : монографія / за заг. ред. Н.В. Шандової ; Херсонський національний технічний університет. – Електронне видання. – Херсон ; Хмельницький : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2025. – 332 с. – ISBN 978-617-8187-42-2. – Режим доступу: World Wide Web. – URL: https://drive.google.com/file/d/1YAI5TixMr4sS2eFyDeZWGuKgtxg_ugye/view. – Назва з титулу книги з вебсторінки сайту (переглянуто 6 лютого 2026 р.).

Європейські підходи до реформування шкільної освіти у Фінляндії та України / Олена Гаврилишена // Теорія та методика управління освітою. – ISSN 2310-

2411. – № 1 (21) (2018), 15 с. – Режим доступу: World Wide Web. – URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v1_2018/Гварилишена.pdf. – Назва з вебсторінки (переглянуто 6 лютого 2026 р.).

Електронні ресурси прямого доступу

Освітні інновації у вищих навчальних закладах України / Міністерство освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти. – 1 CD-ROM. – Системні вимоги : наявність Internet-браузера, що підтримує CSS (Windows-Cyrillic). – Назва з обкладинки диска.

Педагогіка вищої школи / В. Л. Ортинський ; Видавничо-книготорговельна компанія «Центр навчальної літератури. – 1 CD-ROM. – (Серія «Електронні видання»). – Назва з обкладинки диска. – ISBN 978-966-364-820-0.

Історія розвитку інформаційних технологій в Україні / Малиновський Б. М., Бігдан В. Б., Малашок Т.І. ; Інститут кібернетики імені В. М. Глушакова НАН України ; КВАЗАР-Мікро. – Київ, 2003. – 1 CD-ROM. – Назва з диска.

Словники України : інтегрована лексикографічна система, версія 1.03 : Словникова транскрипція. Фразеологія. Синонімія. Антонімія / НАН України, Український мовно-інформаційний фонд ; В. А. Широков, І. В. Шевченко, О. Г. Рабулець, О. М. Костишин, М. М. Пещак. – Київ : Український мовно-інформаційний фонд. – 1 CD-ROM. – Системні вимоги : Microsoft Windows 2000/XP; Internet Explorer 5.0+. – Назва з обкладинки диска. – ISBN 966-507-149-1.

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ АНАЛІТИЧНОГО ОПИСУ

Основні термінологічні визначення аналітичного опису

Складова частина – частина видання (розділ книги, стаття в періодичному тощо).

Основний елемент – публікація (книга, періодичне видання тощо), в якій міститься складова частина.

Сполучний елемент – формальний елемент опису, що пов'язує опис складової частини з ідентифікацією основного елемента.

Багаточастинний компонент – складова частина, що має два або більше під компонентів (наприклад, багаточастинна стаття в серіальному виданні).

Підкомпонент – частина багаточастинного компонента.

Джерела інформації аналітичного опису

Опис складової частини базується на інформації, взятій з певних джерел, визначених відповідно до порядку пріоритетності. Це – друковані ресурси, тексти, ноти тощо:

– титульний аркуш, що передує самому розділу та стосується його (як це іноді буває з творами, опублікованими як частина збірки, основними розділами монографії тощо);

– перша сторінка складової частини (наприклад, назва розділу або назва та дані про відповідальність, що знаходяться на початку статті, на початку партитури тощо);

– загальний титульний аркуш основного документа, на якому міститься інформація, що стосується частини;

– зміст основного документа;

– будь-яка інша частина публікації, включаючи обкладинку, обгортки тощо;

– джерела поза публікацією, такі як каталог, бібліографія тощо.

Структура аналітичного опису

При описі складової частини необхідно не лише описати саму частину, але й ідентифікувати основний ресурс, у якому вона міститься, та

надати детальну інформацію про точне розташування частини в основному ресурсі.

Відповідно, опис складається з чотирьох сегментів:

– опис складової частини;

– сполучний елемент;

– ідентифікація основного ресурсу;

– детальна інформація про розташування складової частини в основному ресурсі.

Складова частина – це назва та відомості про відповідальність. Крім цього, вона може включати інші зони ISBD, коли інформація цих областей стосується саме цієї складової частини.

Сполучний елемент має подвійне призначення: по-перше, чітко позначити кінець опису самої складової частини та початок ідентифікації основного ресурсу; по-друге, явно або неявно вказати фізичний зв'язок між частиною та основним ресурсом. Для цього в описі використовується формальна пунктуація або елемент, що вказує на фізичний вміст.

Опис складової частини та ідентифікація основного ресурс розділяються пробілом, подвійною скісною рискою, пробілом (//).

Замість формальної пунктуації може застосовуватися елемент, що вказує на фізичний вміст («В»), щоб відобразити фактичний фізичний зв'язок складової частини з основним ресурсом. При його використанні сполучний та основний ресурс вказуються на окремих рядках, причому термін, що вказує на фізичний вміст («В»), розташовується на рядку перед основним ресурсом і відокремлюється від нього за допомогою курсиву та розділового знаку двокрапка (:). Приклад: *В*:

Основний ресурс ідентифікується правилами оформлення зон ISBD залежно від виду друкованого ресурсу (книга, збірник, журнал, газета, енциклопедія тощо).

Детальна інформація про розташування складової частини в основному ресурсі.

Якщо складова частина повністю міститься в основному ресурсі, опублікованому як монографія, її місцезнаходження виражається пагінацією (діапазоном сторінок). Пагінації передує скорочення «с.», а позначення першої та останньої сторінок розділяються дефісом.

Якщо складова частина міститься в одному або кількох томах ресурсу, опублікованого як багатотомне видання (багатотомна монографія або монографічна серія, ідентифікована як серія, а не як окремі томи), її місцезнаходження включає детальну інформацію про позначення тому, а

також пагінацію. Том, випуск, номер позначаються скороченням «Вип.», «№», «Т.», після чого подають його числове позначення арабськими цифрами. Позначення тому стоїть перед нумерацією сторінок і відокремлюється від неї комою.

Якщо основний ресурс є періодичним або продовжуваним виданням, якому присвоєно серійний номер ISSN, то він вказується в основному ресурсі відразу після назви. Тоді, опис може бути наведений у скороченій формі – пропускаючи скорочення випуску, тому, номеру, частини, сторінки («Вип.», «Т.», «№», «ч.», «с.») із збереженням розділових знаків згідно з пунктуаційними правилами.

ПРИКЛАДИ АНАЛІТИЧНОГО ОПИСУ

Стаття з книги

Інноваційна підприємницька діяльність дослідницьких університетів світу / Олександр Романовський // Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи : збірник науково-експертних матеріалів / за заг. ред. заслуженого діяча науки і техніки України, к. філос. н., доц. С. І. Здірука ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ, 2014. – С. 99-112.

а б о

Інноваційна підприємницька діяльність дослідницьких університетів світу / Олександр Романовський
В: Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи : збірник науково-експертних матеріалів / за заг. ред. заслуженого діяча науки і техніки України, к. філос. н., доц. С. І. Здірука ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ, 2014. – С. 99-112.

Сучасне українське кіно для дітей та підлітків як інструмент формування національної ідентичності / Олександра Шаповал // Актуальні проблеми художньої культури : сучасні інтерпретації : колективна монографія / головний реактор Ганна Скрипник ; відповідальний редактор Олена Немкович ; НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ : Видавництво ІМФЕ, 2023. – С. 407-439.

а б о

Сучасне українське кіно для дітей та підлітків як інструмент формування національної ідентичності / Олександра Шаповал
В: Актуальні проблеми художньої культури: сучасні інтерпретації : колективна монографія / головний реактор Ганна Скрипник ; відпідальний редактор Олена Немкович ; НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ : Видавництво ІМФЕ, 2023. – С. 407-439.

Стаття з газети

Еліта – за розвиток / Тетяна Урись // Освіта і суспільство. – № 6(87) (листопад–грудень, 2025), с. 1-3.

а б о

Еліта – за розвиток / Тетяна Урись
В: Освіта і суспільство. – № 6(87) (листопад–грудень, 2025), с. 1-3.

Штучний інтелект в освіті / підготував Дмитро Шулікін // Світ : всеукраїнська газета для науковців та освітян. – № 23 (1347) (Грудень 2025), с. 4.

а б о

Штучний інтелект в освіті / підготував Дмитро Шулікін
В: Світ : всеукраїнська газет для науковців та освітян. – № 23 (1347) (Грудень 2025), с. 4.

Стаття з енциклопедії

Компетенції / Н. М. Бібк // Енциклопедія освіти / головний редактор академік НАН і АПН України, Президент АПН України В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 409-410.

а б о

Компетенції / Н. М. Бібік
В: Енциклопедія освіти / головний редактор академік НАН і АПН України, Президент АПН України В.Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 409-410.

Освітні товариства в Україні / А. В. Степаненко // Енциклопедія історії України / редакційна колегія В. А. Смолій (голова) … [та інші] ; Національна академія наук України, Інститут історії України. – Т. 7. – Київ : Наукова думка, 2010. – С. 647-648.

а б о

Освітні товариства в Україні / А. В. Степаненко
В: Енциклопедія історії України / редакційна колегія В. А. Смолій (голова) … [та інші]; Національна академія наук України, Інститут історії України. – Т. 7. – Київ : Наукова думка, 2010. – С. 647-648.

Розділ, глава, параграф

Гумор і сатира в українському сегменті Інтернету під час російсько-української війни. Меми, анекдоти, жарти / Олена Чебанюк // Російсько-українська війна в сучасному фольклорі: антропологічний вимір : колективна монографія / відповідальна редакторка Лариса Вахніна. – Розділ 13. – Київ : Видавництво ІМФЕ, 2025. – С. 312-335.

а б о

Гумор і сатира в українському сегменті Інтернету під час російсько-української війни. Меми, анекдоти, жарти / Олена Чебанюк
В: Російсько-українська війна в сучасному фольклорі: антропологічний вимір : колективна монографія / відповідальна редакторка Лариса Вахніна. – Розділ 13. – Київ : Видавництво ІМФЕ, 2025. – С. 312-335.

Оцінювання поточного рівня енергетичної безпеки України / Г. Л. Рябцев // Енергетична безпека України. Перспективна модель управління ризиками : монографія / за редакцією О. М. Суходолі. – [Підрозділ] 2.1. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. – С. 45-59.

а б о

Оцінювання поточного рівня енергетичної безпеки України / Г. Л. Рябцев
В: Енергетична безпека України. Перспективна модель управління ризиками : монографія / за редакцією О. М. Суходолі. – [Підрозділ] 2.1. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. – С. 45-59.

Рецензія

Голгофи розуму Віктора Андрущенка. Рецензія на книгу «Просвітницька Одіссея розуму» / Зореслав Самчук. – doi 10.32782/NPU-VOU.2025.1(96).15 // Вища освіта України. – ISSN 2078-1016. – № 1 (96) 2025, с. 114-117.

а б о

Голгофи розуму Віктора Андрущенка. Рецензія на книгу «Просвітницька Одіссея розуму» / Зореслав Самчук. – doi 10.32782/NPU-VOU.2025.1(96).15.
В: Вища освіта України. – ISSN 2078-1016. – № 1 (96) 2025, с. 114-117.

Протистояння минулого і майбутнього. Рецензія на колективну монографію «Грані агресії: деякі узагальнення досвіду російсько-української війни 2014–2024 років». Монографія. Колектив авторів. За ред. д. політ. н. Мироненка П.В., д. політ. н., проф. Мокляка С. П. Київ: Видавництво «Політія», 2024. 395 с. / Дмитро Дубов // Суспільно-політичні процеси. – ISSN 2518-7546. – Вип. 23/24, с. 544-547.

а б о

Протистояння минулого і майбутнього. Рецензія на колективну монографію «Грані агресії: деякі узагальнення досвіду російсько-української війни 2014–2024 років». Монографія. Колектив авторів. За ред. д. політ. н. Мироненка П.В., д. політ. н., проф. Мокляка С.П. Київ: Видавництво «Політія», 2024. 395 с. / Дмитро Дубов
В: Суспільно-політичні процеси. – ISSN 2518-7546. – Вип. 23/24, с. 544-547.

Кілар А. Український воїн: суспільний статус і стереотипи сприйняття (1914–2023). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2024. 225 с. : [рецензія] / Наконечна Тетяна. – doi10.15407/nte2025.01.117 // Народна творчість та етнологія. – ISSN 2664-4282. – № 1 (2025), с. 117-120.

а б о

Кілар А. Український воїн: суспільний статус і стереотипи сприйняття (1914–2023). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2024. 225 с. : [рецензія] / Наконечна Тетяна. – doi10.15407/nte2025.01.117.
В: Народна творчість та етнологія. – ISSN 2664-4282. – № 1 (2025), с. 117-120.

Періодичні та продовжувані видання, що мають ISSN

Модернізація педагогічних стратегій мовної підготовки фахівців. Досвід Великої Британії / В. М. Вашкевич. – doi10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-1 // Освітній дискурс : збірник наукових праць. – ISBN: 2522-9699, 2616-5007. – Вип. 52 (1/2) (2025), с. 7-13.

а б о

Модернізація педагогічних стратегій мовної підготовки фахівців. Досвід Великої Британії / В.М. Вашкевич. – doi10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-1 // Освітній дискурс. – ISBN: 2522-9699, 2616-5007. 52 (1/2) (2025), 7-13.

а б о

Модернізація педагогічних стратегій мовної підготовки фахівців. Досвід Великої Британії / В. М. Вашкевич. – doi 10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-1.
В: Освітній дискурс : збірник наукових праць. – ISSN: 2522-9699, 2616-5007. – Вип. 52 (1/2) (2025), с. 7-13.

Національні цінності та оборонна свідомість у фокусі державної політики / Ольга Волянюк. – doi10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.12 // Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – ISSN 2411-1287. – Вип. 36 (2024), с. 103-116.

а б о

Національні цінності та оборонна свідомість у фокусі державної політики / Ольга Волянюк. – doi 10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.12 // Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – ISSN 2411-1287. 36 (2024), 103-116.

а б о

Національні цінності та оборонна свідомість у фокусі державної політики / Ольга Волянюк. – doi 10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.12.
В: Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – ISSN 2411-1287. – Вип. 36 (2024), с. 103-116.

Освітній простір сільської громади в умовах реформування національної системи освіти. Нагальні виклики та оперативні заходи / Тамара Пушкарьова, Марія Коваль. – doi 10.32405/2411-1317-2025-2-19-26 // Український педагогічний журнал. – ISSN 2411-1317. – № 2 (2025), с. 19-26.

а б о

Освітній простір сільської громади в умовах реформування національної системи освіти. Нагальні виклики та оперативні заходи / Тамара Пушкарьова, Марія Коваль. – doi 10.32405/2411-1317-2025-2-19-26 // Український педагогічний журнал. – ISSN 2411-1317. 2. (2025), 19-26.

а б о

Освітній простір сільської громади в умовах реформування національної системи освіти. Нагальні виклики та оперативні заходи / Тамара Пушкарьова, Марія Коваль. – doi 10.32405/2411-1317-2025-2-19-26.
В: Український педагогічний журнал. – ISSN 2411-1317. – № 2 (2025), с. 19-26.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

Full ISBD Examples. Supplment the 2021 Update to the 2011 Consolidated edition of the ISBD: International Standard Bibliographic Description / Elena Escolano Rodríguez (chair), Adelaida Caro Martín, Judit Fejes, Isabel García-Monge Carretero, Massimo Gentili-Tedeschi, Dorothy McGarry, Rehab Ouf, Ricardo Santos Muñoz, Hollie C. White. – Netherlands: CH Den Haag, 2021. – 185 p. // IFLA. International Federation of Library Associations and Institutions : [website]. – Mode of access: World Wide Web. – URL: https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/6b50fbd9-e538-48ac-92d8-8ed409e87412/content. – Title from title screen (viewed on June 21, 2026).

Guidelines for the application of the ISBDs to the description of Component Parts:Approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Cataloguing and the IFLA Section of Serial Publications / Reproduction with corrections of the 1988 edition published by IFLA Universal Bibliographic Control and International MARC Programme. – Washington, D.C. : Cataloging Directorate, Library of Congress, 2003. – VIII, 22 p. – ISBN 0-903043-50-5 // IFLA. International Federation of Library Associations and Institutions : [website]. – Mode of access: World Wide Web. – URL: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/isbd/component-parts.pdf. – Title from title screen (viewed on June 21, 2026).

ISBD. International Standard Bibliographic Description: Consolidated Edition. – München : K. G. Saur, 2011. – XIV, 348 p. – ISBN 978-3-11-026379-4 // IFLA. International Federation of Library Associations and Institutions : [website]. – Mode of access: World Wide Web. – URL: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/isbd/isbd-cons_20110321.pdf. – Title from title screen (viewed on June 21, 2026).

Бібліографічний опис // Українська бібліотечна енциклопедія : [вебсайт]. – Режим доступу: World Wide Web. – URL: https://ube.nlu.org.ua/article/Бібліографічний%20опис. – Назва з вебсторінки (переглянуто 21 червня 2026 р.).

ДСТУ 7448:2013 Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять / розробники: О. Баркова, В. Земцева, Р. Санченко, Л. Шрамко, А. Ямчук (науковий керівник) ; Український інститут науково-технічної та

економічної інформації, Технічний комітет стандартизації «Інформація і документація». – Видання офіційне. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 41 с. – Чинний від 2014-07-01. – (Національний стандарт України, Інформація та документація).

Міжнародний стандартний бібліографічний опис // Вікіпедія : Вільна енциклопедія : [вебсайт]. – Режим доступу: World Wide Web. – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_стандартний_бібліографічний_опис. – Назва з вебсторінки (переглянуто 21 червня 2026 р.).

З М І С Т

З Н А К А З У Державного підприємства
«Український науково-дослідний і навчальний центр проблем
стандартизації, сертифікації та якості» від 29 серпня 2025 року № 228
«Про скасування національних стандартів» 3

ISBD (International Standard Bibliographic Description) 4

Коротка історія ISBD 6

Зони бібліографічного опису 9

Джерела інформації для бібліографічного опису 25

Особливості укладання бібліографічного опису за ISDB 27

Загальна структура бібліографічного опису 29

Приклади бібліографічного опису 30

Особливості укладання аналітичного опису 42

Приклади аналітичного опису 45

Використана література 51

Інформаційно-довідникове видання

Ю. І. Левченко, Л. М. Стеблина

ISBD. INTERNATIONAL STANDARD BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTION: CONSOLIDATED EDITION

* * *

МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ: КОНСОЛІДОВАНЕ ВИДАННЯ

Методичні рекомендації

Випусковий редактор – Н. Савенкова
Верстка – Т. Дмитренко, О. Пасхал
Обкладинка – О. Гордашевська

Підписано до друку *28 вересня* 2026 р.
Формат 60х84/16. Папір офісний. Гарнітура Таймс. Друк офісний.
Умовн. друк. арк. 2,11. Облік.-видав. арк. 3,37.
Віддруковано з оригіналів

ВИДАВНИЦТВО
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7896 від 25.07.2023